

ZAVLJENJE IN SVET

T E D E N S K A R E V I J A

ŠTEV. 1.

KNJIGA 23.

(LETO XII)

V LJUBLJANI 3. JANUARJA 1938.

RESNOBA (A. Ziegler)

MEDNARODNO SODELOVANJE

PROF. J. HUIZINGA

V naslednjem priobčujemo izvajanja predsednika kraljeve nizozemske akademije znanosti na glavnem zborovanju komisije za mednarodno sodelovanje v Leydenu.

Duhovno sodelovanje, ki prekorači državne, plemenske ali narodne meje, gotovo ni nič novega. Nasprotno — večina zares važnih kulturnih zmag je bila pridobljena z »intelektualno kooperacijo«. Predvsem velja to za krščanstvo. Prav tako je bilo z občudovanja vrednim sistemom bogoslovja in modroslovja, ki so ga imenovali sholastiko in je bil proizvod najintenzivnejšega duhovnega sodelovanja italijanskih, francoskih, nemških, španskih in angleških mislecev. Umetnost srednjega veka se je razvila z neke vrste prenosom in s posojilom duhovnih sil in umetniških oblik z vzhoda na zapad ter z juga in severa. Gibanja, ki jih poznamo z imenom »renesansa in humanizem«, skoraj niso poznala ovir političnega značaja, čeprav je prevladoval v njih italijanski del. V sedemnajstem stoletju je bujno vzkli naravoslovna veda v neprestanem prijateljskem sodelovanju raznih narodov, ki je bilo neokaljeno celo tedaj, ko so bili ti narodi med seboj zapleteni v vojno. Minulo stoletje pa je neizmerno mnogo pripomoglo k sredstvom mednarodnega prometa in dozdevno tudi k duhu ves svet obsegajočega skupnega dela. Danes moremo preleteti Evropo že v enem dnevu in lahko slišimo govorico polovice zemeljske oble, če le pritisnemo na gumb. Kaj manjka torej popolnemu razvoju in mednarodnemu sodelovanju?

Kljub temu manjka skoraj vse. Duhovno sodelovanje, ta slavna moč minulih stoletij, je danes v nevarnosti. Iz našega socialnega življenja ga skušata izriniti dve sile: Hiper nacionalizem in njegov zaveznik duh propagande. Prvič v zgodovini Zapada nastopajo v mnogih krajih zavedno zoper ideal mednarodne sloge. O hiper nacionalizmu, tej kužni rani našega časa, bomo še govorili, o duhu propagande pa zadostuje nekaj besed. Pod propagando razumemo vbrizgavanje stavkov v javno pozornost, stavkov, ki naj bi pridobili množice za kakršnokoli stvar, pa naj bo to zobna krtača ali svetovno naziranje, na vsak način pa za stvar, na kateri je oznanjevalec zainteresiran. Zadostuje, da je vsebinska

resnica povečevanja le tako velika, da more zadovoljiti nekritičnosti množic. Izvor propagande je bolj v območju politike nego gospodarstva, ki je njegovo moč povzdignilo do sedanje višine, ko je v najnovjšem času politika zopet zagospodovala nad propagando ter nadkrilila gospodarstvo v rabi tega zastrupljenega orožja. Politična propaganda je strašno ulje moderne civilizacije in smrtni sovražnik slehernega mednarodnega sporazuma.

Kaj more proti tem nasprotnim silam mednarodno sodelovanje storiti za oblikovanje družbe? Katero polje je mednarodnemu sodelovanju sploh še odprto in katera sredstva ima na razpolago, da more zasejati seme praktičnega internacionalizma? V nasprotju z bivšimi pokolenji danes ne vidimo več internacionalizma v brezobličnem sistemu, ki temelji samo na večnih načelih človeškega ideala, čednosti in bratskega duha. Čeprav morajo biti ti ideali zadnji smoter, vendar moremo naša zadevna prizadevanja usmeriti le na pot narodne izrazne volje. Priznanje ogromne moči in nenadomestljive vrednote narodnosti kot nositeljice socialnega življenja in kulture je na čelu našega pojmovanja o internacionalizmu. Beseda internacionalizem vsebuje medsebojne odnose raznih narodov. Internacionalizem pomeni izmenjavo, prenos vrednot, medsebojno razumevanje in medsebojno strpnost. Vsaka narodnost vsebuje prvine, ki so tako izključno njene, da jih ni mogoče prenesti na druge narode. Tudi elementi, ki so vsem skupni, kakor gospodarske, tehniške, znanstvene sposobnosti, niso bistven prinos onemu duhovnemu sodelovanju, o katerem govorimo. Njihov »prenos« ne pomeni povečanja mednarodnega sporazumevanja. Naša naloga je preiskati, ali obstoji skupina narodnih vrednot, primernih za izvoz. Zal pridemo pri tem do spoznanja, da so se baš najmanj vredni elementi izkazali kot primerni za izvoz. Ne govorim le o bedastocah v umetnosti, v modi in v lažni vedi, ampak o nesmiselnostih v splošnem. Nesmisel ne pozna nikake kvote. Če je na kateremkoli nesmiselnem inozemska zaščitna znamka, je to bolj

pomoč nego ovira za razširjenje.

Za resnično, izmenjavo narodnih vrednot morata biti predvsem izpolnjena dva pogoja: Najprvo mora narodni proizvod, namenjen za izvoz, pomeniti za tuj narod dobiček, odkritje, presenečenje. Gre za razliko, ne pa za podobnost. Drugi pogoj je, da kulturni element ne povzroči na drugi strani narodnega odpora. Če bežno pregledamo možnosti mednarodnega sodelovanja v našem času, pridemo predvsem do vere. Krščanstvo je še danes najmočnejši organizem mednarodne aktivnosti. Kakor vselej tako bo vera tudi zdaj najbrž pridobila na moči zaradi preganjanja. Oekumenske tendence v verskem mišljenju se danes po vsem svetu močne. Duh propagande posnema celo vero z izvažanjem konfekcijskih narodnih veroizpovedovanj. rPoblem intelektualnega sodelovanja je rešen v pristni veri s katerim koli narodnim pečatom. Glede filozofije in vede podoba ni tako jasna. V načelu bi morale obe skoraj brez odpora prodrati v tuje kulture. Filozofija in duhovne vede niso zavarovane zoper nevarnost narodne pristranosti. Filozofijo celo potvarjajo, da služi narodnim smotrom in postane tako dekla samosilništva. Duhovne vede, pa naj bo njih predmet še tako pojmoven, so v tako ozki zvezi z vsako narodno kulturo, da jih lahko vsak trenutek prepobjo vplivi, tuji njihovemu bistvu.

Ali se morejo politične vrednote, to se pravi teorije in sistemi organizacije in uprave, prenesti od naroda do naroda? Za to je en sam velik vzgled: parlamentarni način vladanja, kakor se je skozi mnoga stoletja zakoreninil v angleških tleh. Ali je bil izvoz tega mogočnega organizma uspeh ali ne? Mnogi zatrjujejo, da se drugi narodi niso nikoli naučili rabe tega orodja.

Velika Britanija se razume nanj in morda se bo parlamentarizem v angleških rokah vzlic svojem" dozdevnemu poginu izkazal kot rešilni pas potaplja-joče se Evrope. V splošnem se more reči. Danes so prizadevanja, da bi se tuji narodi prepričali o vrednoti političnih idej, ki doma triumfirajo, tako živahna, kakor še nikoli in vendar jih ne moremo imeti za »mednarodno sodelovanje«. Območje umetnosti in literature še ni zaprto z vsemogočimi ovirami. Narodni predsodki tu še niso tako učinkoviti, ker bi se morala prej izvršiti duhovna predaja orožja. Pesništvo in umetnost moreta uspevati le v ozračju simpatije.

Kaj more vsak izmed nas storiti za uresničenje? Kako moremo pripraviti tla za obnovljeno in očiščeno kulturo? Rane bi se zacelile, če bi svet sprejel običaj dobro vzgojenih ljudi, ki se ne bahajo z lastnimi prednostmi. Če bi se vsaj priznalo kot neukusnost povzdigovanje zaslug lastnega naroda. bi bil svet mnogo bližji sreči. Saj vendar ne razglasamo odličnosti svoje vere pred svetom in ne hvalimo svoje ljubljenske pred javnostjo! Če ti je tvoj narod svet in če ga ljubiš, zakaj povzdiguješ njegove čednosti s takim hrupom in s tako ošabnostjo? Hipernacionalizem s svojo varianto — z boljše vizmom, je prekletstvo naše dobe. Morda bodo kdaj pozneje te nesmiselnosti naše kulture imenovali v zgodovini v isti vrsti s sežiganjem čarovnic in s človeškimi žrtvami!

V zadnjih letih je bilo napisanih mnogih knjig, tudi jaz sem napisal eno, ki so vse posvečene msili: Katero je temeljno zlo naše kulture? Ta premišljevanja niso nekoristno delo. Zelo potrebno je, da se zmerom znova bavimo z velikim obsegom našega moralnega propada, da vedno mislimo, koliko bistvenih vrednot je izgubila naša sedanja zapadna kultura, ako jo primerjamo z res velikimi časi človeške zgodovine. Zavedajmo se pa, da s pisanjem znanstvenih ali poljudnih knjig ni mnogo pomagano. Intelektualno sodelovanje, ki naj bi danes spremenilo proces organizacije sveta, mora biti usmerjeno navpično, v globino, če hoče uspevati v širini, med množicami v širokem smislu. To se pravi, da je treba pričeti z resničnim vzgojnim delom v vsakem narodu.

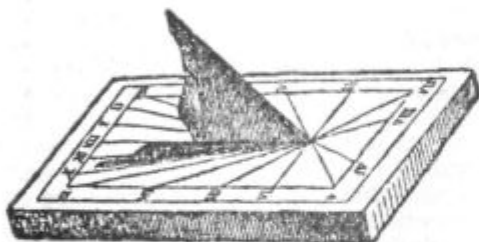
Politična pokvarjenost je v prvi vrsti kriva naših bolezni, toda zdravilne moči se morajo pojaviti baš v političnem mišljenju. Učiti množice, da se morajo izogibati vsakemu pretiravanju nacionalnega čuvstvovanja, da morajo zaničevati samosilništvo v vseh njegovih oblikah in da morajo spoštovati druge narode, to bi moglo pripraviti množice za zopetno pridobitev prave kulture.

Ne hvalim onih državnikov, ki opravijo velika dela, ampak one, ki so preprečili velike nesreče. Sir Robert Wapole je bil čnik, toda skozi dvajset let je sredi vojne vihr v Evropi ohranil Angleški mir »Sire«, je reke: svojemu kralju »puške so letos v Evropi ubile 50.000 ljudi, toda nobena Angležka.«

André Maurots

KAKO SMO PRIŠLI DO ŠTETJA LET

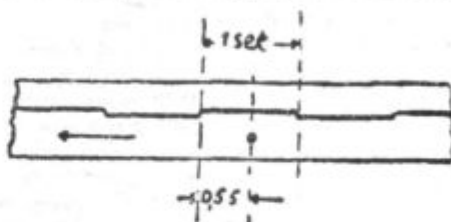
O nekem vladarju poročajo, da se je resno bavil z mislijo, kako bi mogle vse ure vedno kazati enaki čas, toda vsa njegova prizadevanja, oziroma preučevanja njegovih strokovnjakov so bila zaman. Znan je poskus v Scheveningenu, kjer so napravili stolpno uro s sedem metrov dolgim nihalom, na katerem so viseli uteži, ki so tehtali petdeset funtov. Toda tudi ta ura ni kazala zmerom točnega časa. Celo do skrajnosti natančne astronomske ure ne gredo prav. Četudi znaša razlika teh ur manj kot stotinko sekunde, vendar so le vzgled nepopolnosti časovni ritem ima svoja posebnost pota kljub vsemu tehničnemu fantizmu.

VODORAVNA SONCNA URA

To ima na vsak način svoj pomen na svetu, kjer je razdeljeno leto z natančnostjo sekundnega ulomka. Na debelo preračunano ima leto 365 dni, 6 ur, 9 minut in 9,35 sekund ali 31,558.149 sekund. Če v sivi davninji so poznali letno dobo $365\frac{1}{2}$ dneva. Tudi astronomsko znanje onih časov je bilo na precej visoki stopnji. Če primerjamo zvezdoslovna poznanja klasičnega starega veka z moderno astronomijo, se moramo zares čuditi izšolanosti in praktičnim izkušnjam onega časa. Od kod ti tesni odnosi do skrivnostnih stvari na svetu? Stari Grki so gradili na vedi Kaldejcev in Egipčanov, ki so že 4241 let pred našim štetjem uvedli prvi koledar. Izkopanine v Babilonu, Egiptu in v Kini dokazujejo, da so ljudje že pred mnogimi tisočletji javno določevali čas med dvema začetkoma pomladi. Kako pa so prišli Egipčani in Kaldejci do tako pomembnega znanja? Poznamo sledove nekega starega temeljnega načrta, toda njegova zadnja uganka bomo komaj kdaj mogli rešiti. **Gotovo je, da je človek že v davnih ča-**

sih v začetku predzgodovinske dobe predvsem in najbolj neposredno slutil prvotne, mogočne sile ozvezdij in da je spoznal v soncu izvor vseh sil, brez katerih ni življenja na zemlji. Če babilonska in staroperzijska vera sta poznali izrazito čaščenje sonca. Ob jasnih nočeh so bile najpripravnejše pri-

KRONOGRAF, Morsejevemu aparatu podoben instrument, ki beleži v zvezdarni čas po sekundah

like za sestanke, love, pa tudi za vojaške podvige. Kratko: iz opazovanj v onih prastarih časih je prišel človek počasi do koledarskega mesečnega štetja.

Stari Rimljani so šteli najprvo po deset mesecev, dokler ni Numa Pompilius, drugi izmed pravljivičnih sedmih kraljev, uvedel 355 dni dolgo lunino leto

SVETOVNA URA: Toliko je ura na svetu, kadar je v Nauenu ena popoldne (V svetlem krogu dnevni čas, v temnem krogu nočni čas)

z dvanajstimi neenako dolgimi meseci. Zaradi pogostih prestopnih mesecev je ustvaril G. Julij Cezar (100 do 44 pr. n. št.), rimski vojskovodja in državnik, leta 46 julijansko koledarsko reformo (sončno leto s 365 dnevi in s prestope

nim letom vsako četrto leto), katero je pozneje l. 1582 izboljšal gregorijanski koledar. V zadnjem času je vprašanje koledarske reforme spet več ali manj na dnevnem redu. Gre namreč za uvedbo koledarja s trinajstimi enako dolgimi meseci, pri čemer naj bi se določil za krščansko veliko noč poseben termin. S tem vprašanjem se navi neki odbor učenjakov pri Društvu narodov. Prav tako so pred nekaj leti propagirali idejo, naj bi se na kak način odpravila raznovrstnost časovnega štetja glede ure, kajti medtem ko

n. pr. pri nas kosimo, v New Yorku komaj vstajajo, na Javi pa se že mračl.

Danes vsi civilizirani narodi začinjajo novo leto v istem času. Nekoč je bilo drugače, kar mi čudno, če pomislimo na razne običaje, ki vplivajo na mišljenje raznih narodov, saj je znano, da imajo pri tem svojo vlogo tudi verski in politični razlogi. Zakaj je baš prvi januar začetek leta, to je vprašanje, ki ga je lahko postaviti, na katero pa je težko odgovoriti. Skoraj gotovo so soodločali pri tem običaji starih Rimljanov. Enre

PODALJŠANJE ŽIVLJENJA

Stiri tisoč let, od egipčanskih časov, je znašala povprečna življenjska doba človeka 30 let. V devetnajstem stoletju se je posrečilo to dobo podaljšati za 7 let. Od l. 1880 dalje se je ta doba podaljšala vsako leto za šest mesecev. Tako imamo danes vsaj v Evropi in Ameriki povprečno življenjsko dobo približno 60 let.

Ta uspeh je v glavnem doseglo zatiranje umrljivosti dojenčkov in porodnic, nalezljivih boleznih kakor kuge, kolere, kcz, sifilide in tuberkuloze. Razvoj še ni zaključen in ne vemo, kje je meja srednje življenjske dobe, toda dejstvo, da je skoraj nam vsem podarjena tretjina življenja, nam odpira velike možnosti.

Genialni zdravnik, Goethejev sodobnik, Hufeland je v svoji Makrobiotiki (knjigi o umetnosti podaljšanja življenja) trdil, da bi moral človek po svoji naravi doseči povprečno starost 200 let in da dela velike napake, če ne doseže te starosti. Tudi Charles Darwin je trdil, da bi moral človek, če bi znal ravnati s svojo naravo, živeti najmanj 180 do 200 let.

Znano je, da so vedno živeli ljudje, ki so dosegli sto in več let. Fiziolog Pflüger je poročal v svoji knjigi o podaljšanju človeškega življenja o škofu Mungu v Glasgowu, ki je živel v šestnajstem in sedemnajstem stoletju ter je doživel 185 let! 1670 je umrl na Irskem kmet Jank'ns, ki je bil rojen 1501! Angleški kmet Thomas Parr je živel 162 let. Raztelesil ga je slavni učenjak Harvey. Parr je imel veliko življenjsko moč, kajti v starosti 101 le-

ta je bil obsojen zaradi zločina, ki pričča o njegovi seksualnosti.

Od 1670 do 1825 je živel žlezka tkalka Johanna Obst. Delala je do zadnjega dne. Vsako jutro je redno popila tri kozarce žganja. Pflüger poroča tudi o kmetu Carollanu na Irskem, ki je dosegel starost 127 let. Nadalje o angleškem kirurgu Politimanu, ki je bil star 140, o grbastem Francozu Maulmyju, ki je moral svojo grbo nositi 125 let in o nekem rudarju na škotskem, ki je živel 133 let.

V marcu lanskega leta je umrla v St. Louisu gospa doktorica Marija Charlotte Davenport, stara 110 let. Gospa Davenport je leta in leta potovala po Združenih državah in predavala. Prav za prav bi morala govoriti o razlogih svojega dolgega življenja, toda teh ni poznala. Živela je kakor žive drugi ljudje. Celo kadila je mnogo. Njen recept za dolgo življenje se glasi: Zilavost, okretnost, optimizem. Imela je deset otrok. Njen najstarejši sin ima zdaj 94 let. Po 118 let imata farmarja Benjamin Hodge in Thomas Kemp v državi Missouri. Zaro Aghan je menda dosegel 157 let ter je bil tako najstarejši mož našega časa. Mož, ki ni samo v resnici dosegel sto let, temveč je tudi teoretično vedel, kako se doseže sto let, je bil francoski zdravnik dr. Gueniot. Egipčan Saad Afifi je imel sedem poklicev ter je živel pod sedmimi vladarji. Zlaj, ko ima sto let, je po poklicu plazalec na palme, to se pravi, da mora obrezovati njih vrhove.

V naših časih imamo še n. pr. vdovo Gass v Kelmorajnu, ki je dosegla 105 let, na Romanskem pastirje go 110.

KRATKA ZGODBA

POMOČ V SILI

Kavkaška pravljica

Nekoč je živel kralj, ki je imel samo eno oko. Kralj je imel dvornega slikarja, kateremu ni bil naklonjen.

In kralj je rekel: »Slikar, ustvari mojo sliko!«

Gorje mi, si je mislil slikar, moja zadnja ura bije. Če naslikam kralja takega, kakršen je, mi poreče, da sem se norčeval z njim — in mene ne bo več! Če pa kaj spremenim na njegovem obrazu, bo dejal: »To nisem jaz!« In dal me bo obglaviti. Kako naj si pomagam?

Po daljšem premišljevanju je naslikal kralja, kako na lovu meri na srnjaka. Kralj je pri tem zatisnil oko — seveda ono, s katerim ni videl.

»Dobro si naredil, slikar!« je dejal kralj.

In umetnik je bil rešen...

Lotin - ip

112 in 118 let, neko italijansko kmetlico, staro 106, francosko delavko Heleno Bonnet, staro 104 leta, ki še vedno dela, nekega bivšega iskalca zlata, starega 103 leta. Po ameriški statistiki pride na milijon ljudi po en stoletnik. Na Bolgarskem je med šestimi milijoni prebivalcev 162 ljudi, ki so uradno dokazali, da imajo nad sto let, drugih 400 pa je zatrjevalo, da so prav tako stari sto let, niso pa mogli tega dokazati. Izmed 162 Bolgarov, ki so z dokumenti dokazali svojo starost, je bilo 85 žensk in 77 moških. Najstarejši med njimi je bil 121 letni makedonski pastir Kosta Dimitrov. Preiskave so dognale, da je večina stoletnikov živila trdo življenje. Tudi sicer se more dokazati, da dosežejo visoko starost samo oni, ki se morajo duševno ali telesno težko boriti. Bogati, udobni, leni ljudje umirajo zgodaj.

Življenjske navade starih ljudi se zelo različne. O starih Bolgarih poročajo, da je 95% izmed njih živelo vedno vegetarično, da dve tretjini nista nikoli kadili in da 20% ni nikoli uživalo alkohola. Med starimi ljudmi dobimo kadilce in nekadilce, vegetarijance in mesojedce, abstinence, pa tudi pijance. Med njimi so intelektualci, trgci in delavci, rokodelci in hišne gospodinje. Za starost torej niso odločilni ne poklic in ne navade.

V splošnem velja: Najstarejši ljudje so

navadno iz rodbin s člani, ki so dolgo živeli. Mi vsi pa imamo možnost daljšega življenja od naših staršev. S staranjem se nam vsiljuje vprašanje, kakšen smisel ima podaljšanje življenja? Ali naj mislimo, da se to godi brez smisla in le slučajno, ali pa zato, ker so naloge človeka vedno večje in številnejše? Bernard Shaw pravi, da bi moral človek živeti najmanj 300 let, ker bi šele v tej starosti postal zrel za današnjo civilizacijo. S podaljšano življenjsko dobo človeka so se pojavila tudi težka socialna in kulturna vprašanja. Morda bo dejstvo naraščajoče človeške starosti spremenilo celotno podobo sveta. Nekateri populacijski politiki menijo, da ta sprememba ne bi koristila svetu. Toda njih strah, da bi svet zaradi tega postaral, ni upravičen. Danes je namreč tako, da s podaljšanjem življenjske dobe ne pojemajo človeške moči, v bodoče pa zna biti, da bodo »podarjena« leta — leta polne človeške sposobnosti.

Po W. Hollanderju — Nyctelius

RAZDELITEV DARIL ZA ČEDNOST

General Weygand, ravnatelj Francoeke Akademije, je poročal o številnih nagradah, ki se šle v plačilo požrtvovalnim osebam: učiteljem, otrokom, starcem, redovnikom, nunam itd. Ustanove se imenujejo: Montyon, Colombel, Dauvois, Darracq (ob tej je neka nagradjenka mislila, da so ji iz Pariza poslali za toliko tisoč frankov araka ali rakije, kakor je pred nekaj leti javljal Temps da je poleželeki oče mnogoštevilnim otrokom zatajal: »Kdo bo popil ves ta konjak!« ko je zvedel, da so mu nakazali prix Cognacq 20.000 frankov). Največje nagrade so Cognacq, Jav, znašajo 3 milijone 800.000 fr. razcepljene na 93 zneskov po 20.000 fr. — na vsak departement e en. Da jejo ee družinam z veaj 9 otrok: katerih roditelji štejejo pod 45 let, dalje 210 nagrad po 8.000 fr namenjenih mladim zakoncem pod 35 let in z najmanj 5 otroki. A. D.

KITAJSKA UMETNOST

Daisy Lion-Goldschmidt, asistentka v Louvru, je objavila knjigo o razvoju kitajske umetnosti, Les arts de la Chine Tako zajeten predmet na tako pičlem prostoru obdelati je pač drzno početje. Avtorica je označila glavne dobe, pri čemer imajo tehtno besedo ilustracije, neprekosljivo uspele. n. k.

Pomembni ljudje so podobni zvezdam. Včasih nas doseže njih svetloba šele potem, ko so že ugasnili. Temu pravimo posmrtna slava.

OTOK V SEVERNEM LEDENEM MORJU

Severno od Tromsøa daleč zunaj na meji Ledenege morja je nekaj majhnih skalnatih otokov. Zvedela sva čudovite reči o fantastičnem ptičjem svetu na teh otokih, zato sva sklenila daljno pot na sever, da obiševa ta svet. Iz Tromsøa sva se odpejajala z majhnim motornim vlačilcem po morju, ki je bilo tako si-vo, mrzlo in negostoljubno. Motor je bil star in zarjavel ter se je zdaj pa zdaj ustavil. Dokler ni začel spet delovati, smo bili ves čas igrača visokih valov. Po štirinajsturni vožnji smo slednjič dospeli do otoka Sydfugløy, kjer sva z možem le težko našla prostor, primeren za taborišče. Še težje je bilo seveda spraviti na suho najino precej raznovrstno prtljago. Ker je bila oseka, sva morala prekoračiti širok pas kamnija z gladkimi algami, preplezati skalnate stene in preskočiti marsikatero razpoko. Pomorščaka, ki sta naju privedla sem, sta bila vesela, ko sta se mogla posloviti od naju. Še dolgo po njunem odhodu sva slišala škripanje motorja v daljavi, toda zdaj sva bila sama — gospodarja otoka.

Strmi skalnati stožec štrli daleč v morje. Njegov vrh je skoraj neprestano skrit v oblakih. Takoj sva začela z daljnogledom preiskavati skalnate stene. Nikjer ni bilo niti ene ptice, povsod samo puste skale. To naj bo ptičji otok? Nekoliko tesno je nama bilo pri srcu, vendar nisva izgubila poguma.

Na eni izmed številnih skalnatih plošč ob vznožju gure sva si uredila svoje taborišče. Kolcev za šotor nisva mogla uporabiti, kajti povsod so tla kamenita in gola. Morala sva privleči težko kamenje, na katero sva privezala vrvi. Med skalami so zavarovani ktički, katerih sva se poslužila pri ureditvi najinega novega doma. Napravila sva si ognjčrče v bližini kotanje s stoječo vodo, da name ni bilo treba vedno plezati dol k morju. Pitno vodo sva prinesla s seboj v pletenkah.

Zvečer je otok nenavadno oživel. Iz nešteti razpok, votlin in rež so se pojavile ptice. Na tisoče in še zmerom so prihajale nove. Kmalu naju je zagrnil oblak ptic — tolej sva le na pravem kraju.

Bilo je slabo vreme. Neprestano je pihal veter, mrzel kot led. Črni oblaki so zagrnili nebo. Sicer ni deževalo ne-

prenehoma, toda po številnih kratkih odmorih je začelo deževati vselej znova. Kmalu sva se privadila, toda postajalo je vedno slabše. Divjal je vihar, ki je podil goste megle in stresal stene najine slabotne kočice. Zdelo se je, kakor da ne bo nikoli posijalo sonce, da bi mogla fotografirati ta arktični ptičji svet.

Zeblo je naju do kosti. Da se ogrejeva, sva hodila po otoku. Poskusila sva »objadrtati« otok v zločljivem čolnu, toda že po polurni vožnji so bile najine roke in noge trde od mraza. Vrnila sva se ter se napolnila po otoku. Oborožila sva se z daljnogledom in gumijastim plaščem ter sva po večurnem plezanju zdaj gori zdaj dol dosegla severno stran otoka. Menda še ni prestopila človeška noga te puščine. Nikjer živega bitja, povsod le pusta in mrzla samota. Pred nama je stala mogočna stena, v katero se je zaletavalo razdivjano morje. Bila sva trudna ter se nisva hotela vrniti po isti poti. Vendar ni bilo izhoda. Stene nisva mogla preplezati. Morala sva se vrniti po isti poti, čeprav bi mogla od tu naprej biti že v pol ure v svojem šotoru. Štiri ure sva hodila skozi ledeni veter in dež. Bila sem tako izmučena, da sem morala za pol ure leči na gola tla. Ko sva slednjič prišla do šotora, sva videla, da sva prišla ravno v pravem času. Vihar je odtrgal vrvi, s katerimi je bil najin šotor priprjen na kamenje, in že naslednji naval vetra bi mogel najino »hišo« odnesti v morje.

V šotoru sva se čutila kar udobno. Hitro sva se založila s hrano, razobesila najino premočeno obleko ter legla na ležišče. občutek, da sva na varnem, je osrečeval oba, čeprav sva vedela, da naju čaka mrzla noč. Ta občutek, kakršnega nemara čuti žival, ko je na varnem, more nadomestiti vse, kar imamo v »civiliziranem« življenju za neobhodno potrebno. Nikjer ni mogoče tako sanjati, kakor na preprostem ležišču v šotoru, ko šumenje morja spremlja naše misli. S hrepenenjem, toda brez zavisti, sem mislila na svojo daljno domovino. Kakor pravljica se zdi človeku vse tisto, kar ima doma. Spominjala pa sem se svoje domovine tudi z bolečo ljubeznijo, ker sem se zavedala, kako malo pomeni vsa naravna krasota ljudem, ki se morajo tam dol boriti za svoj obstoj.

Ponoči naju je prebudil hud mraz. Tudi je bila skalnata plošča, kjer je stal šotor, nekoliko navpična. Zato sva morala vedno znova zlesti spet navzgor s slamicama vred. Zavita v spalne vreče sva slišala v polsnu kričanje, kruljenje in žvižganje prebivalcev najinega ptičjega otoka. Te glasove imajo ribiči ob samotni obali za klice mrtvih. Skozi reze v šotoru je sijalo polnočno sonce. V vprašanju, ki sem ga stavila svojemu možu, je bila najina edina skrb: Ali bo jutri sijalo sonce?

Emma Bernatzig-tg

★

Moralen človek si ne dovoljuje nikoli prepisov glede moralnih dejanj.

SOCIALNE BELEŽKE

Pismo

»Gospod N. N. Golnik, Upravni odbor je na svoji seji Vam odpovedal službo z veljavnostjo razrešitve dne 30. junija 1937, kar izvolite vzeti na znanje. Razlog je samo ta, da je morala zadruga sprejeti v službo nadomestilno moč. Dosedanja plačila v pokojninski sklad za uslužbenca po din 285 so Vam na razpolago in izvolite nas obvestiti, kam naj Vam ta denar pošljemo. Z združnimi pozdravi P. K.

Take pozdrava dobivajo pacienti v sanatoriju, ker so oboleli na jetiki. Sedaj je revež bolan in na cesti, pravi zdravnik dr. Tomaž Furlan, urednik »Dela proti tuberkulozi« v zadnji številki tretjega letnika glasila Protituberkulozna zveza v Ljubljani.

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEXANDRE DUMAS ST. © ILUSTRIRAL NORRETRANDERS © PONATIS NI DOVOLJEN

PRAZNA IZBA

Athos je iztegnil svojo desnico in rekel: »Charlotta Backson, grofica de la Fère, lady Winter! Vaši zločini kličejo po maščevanju! Ako znate še moliti, potem molite zdaj, kajti obsojeni ste in morate umreti!«

Pri teh besedah, ki so ji vzele sleherno upanje, se je dvignila in skušala spregovoriti, toda ni imela več mo-

či. Čutila je, kako jo je močna, neizprosna roka pograbila za lase. Ni se mogla upirati. Lord Winter, d'Artagnan, Athos, Porthos in Aramis so ji ma sledili. Zunaj so se pridružili čudnemu sprevodu tudi služabniki. Mala izba, kjer se je odigrala strašna tragedija, je ostala z razbitimi okni, odprtimi vrati in ugašajočo lučjo.

MLINARJEVA NANIKA

JOZE KIIVEC

Mlinar je spustil zatvornico in se zazri preko vode, ki se je razlivala čez jez, za dravinjske gozdove. Tam zadaj so se spenjali haloški griči in te dni je dozorevalo grozdje.

»Mlin me bo počakal,« se je odločil. »Grozdje bi se pokvarilo. Sicer sem pa zadosti namlel. Trgači ne bodo stradali ne kruha in ne pogač.«

Stepal si je kapo na podporniku, zaklenil vrata in odkreval ob vodi.

Vreme se je dobro držalo; upal je, da bodo v suhem potrgali. Proti večeru

bo že v gorici; zoba! bo. Potlej bodo pa brali; močt bo tekel in sodi se bodo polnili... Mlinarjev staričav obraz se je ves prevlekel z zadovoljnimi gubami.

Doma je privozil voz, skotalil nanj dva soda, naložil nekaj škafov in praznih steklenic ter naročil Naniki, svoji hčeri, naj napreže zgodaj jutraj. Sam je vzel v rokce palico, ki jo je nesel že bog ve kralikokrat v Haloze in zopet domov, vrgel čez ramo torbo s prigrizkom in odkreval po cesti mimo kovača, da bi pripravil stiskalnico. Sredi klanca se

NA ZADNJI POTI

Bilo je malo pred polnočjo. Meseč je sijal krvavo rdeče za mestecem, strehe hiš so se še svetile od dežja. Zdaj pa zdaj se je še zablistalo. Zemlja je bila razmočena. Povsod smrtna tišina. Le ob zapuščenem mlinu je odmeval glas skevirja. Počasi se je premikal žalostni sprevid proti bregu re-

čice, ki se je svetlikala med upognjenimi vrbami.

Dva služabnika sta podpirala Mylady, katere noge so komaj hodile Korak za njo je stopal krvnik, za njim pa ostali.

Planchet in Bazin sta bila zadnja.

je ozrl in zapovedal še enkrat: »Le glej Nanika, da kaj ne izgubiš!«

Peteleini so peli, ko je Nanika vstala in položila konjema ovsa in koruzo. Tema je še bila. Nebo je bilo oblačno in obetal se je v kratkem dež. Na vzhodu se je jela razmikati tema in počasi se je svitalo. Na njivah in travniških je ležala gosta, vlažna jesenska megla. Mrzlo je bilo, da je Naniko treslo, ko je vlekla vožo, da bi napojila konja. Že pred leti sta se njena starejša brata oženila in si ustvarila lastna ognjišča, zato je morala sama opravljati živino. Sicer je imela še tri brate; eden je bil pri vojakih, drugi se je učil za kolarja, tretji pa je še hodil v šolo. Nanika je bila stara dva in dvajset let, močna, da se je lahko kosala z marsikaterim moškim. Orala in kosila je, kakor vsak moški. Mnogokrat je celo rezala prvo red in vse ostale pustila zadaj. Zaradi njene zabijoče hoje so jo nekateri v vasi imenovali »Mlinarjev hops«.

Ko je zapregla, se je že zdanilo in Merkušev Blažek, ki so ga naprošili, da bo nosil brente, je tudi že prišel. Še nekaj žensk je sedlo na voz in Nanika je počila z bičem, da sta konja naglo potegnila. Ženske so zakričale in zaradi naglega sunka pocepale nazaj; ena se je celo zvalila z voza.

Blažek in Nanika sta sedela skupaj in se zavila vsak v svojo očejo, ki jo je vzela, da pokrije pri gorici konja. Megla je bila vlažna, da so bili po kratki vožnji že vsi rosní. Govorili so malo; nikomur se ni ljubilo odpirati ust. Vsak je čakal, da se pripeljejo brž v gorico in se spregibljejo ter segrejejo.

Stari mlinar je nabijal pred kletjo sod, ko so se pripeljali.

»No zaspanci!« jih je nagovoril. »Ali ste še celí? Vas ni razmočila rosa?«

»Vse v redu! Samo zebe nas. Nič ne kurite?«

Nagnili so vsak nekajkrat literko steklenico z žganjem, ki jih je ogrelo, vzeli vsak svoj škaf in se pomikali počasi v grapo. Blažek in še nekaj drugih, ki so jih naprosili v Halozah, so vriskali, da je odmevalo iz črnih grap in so se ljudje na sosednjih hribih ustavljali, govorili in kazali: »Glejte, Mlinarjevi že gredo brati!«

Mlinar je imel navado, da je prvi potrgal grozdje. Bal se je, da bi mu ga preveč zrelega ne uničile ose, čebele, aršeni, ptiči in drugi sladkači, ki se jih jeseni nabere po goricah čez mero. Pa tudi krččenih tatov se je bal; ti so bili

najhujši. Vsako leto je dejal isto: »Gospoda, ki ima veliko, lahko čaka; jaz pa moram to malenkost spraviti takoj, sicer mi pozneje ne ostane niti za pod zob. Haloških lačnežev pa s svojim grozdem tudi ne maram rečiti; zato je čimprej z njim na varno!«

Med potjo po gorici je vsak fant utrgal dekletu najlepši grozd, ki ga je našel in zato je lahko šel zvečer z njo domov. Tako so delali že nekaj in te navade niso mogli opustiti.

Blažek je bil to leto prvič v trgatvi in tega ni vedel. Ko je vsak izročal svojemu dekletu grozd, je Blažek zijal, kaj to pomeni. Nanika pa je čakala, da ga tudi njej kdo izroči, saj je ona to navado poznala. Ko so ga drugi dregnili, je dobila tudi ona grozd in dejala mu je, da se lahko večer pelje z njo zopet domov.

Grozdje je bilo lepo rumeno, trstje je vleklo k tlom, listje pa je rumenelo. Nebo se je malo zvedriło in za nekaj trenutkov je posvetilo medlo jesensko sonce in razsipalo rumene žarke po goricah. Vsepovsod napol rumeno trstje, grozdje, tu pa tam bukovj gozdovi z rdečkastim listjem, ki so se s poslednjimi močmi upirali jeseni. Na vsakem vrhu pa hišica, četudi nizka bajta, lesena ali zidana, vendar vsaka bela. Vse okrog bele, prijazne hišice. To so hiše Haložanov, tistih revnih in mirnih. Od daleč so te hiše podobne belim golobčam, ki sede nepremično na vrhovih, obdanih z goricami, spodaj z lazom, na senčnih straneh za z gozdovi.

Škafi so se polnili. Dva trsa, tri in že je bil zopet zvrhan. Blažek in neki haloški Nace sta morala hiteti, da sta odnašala grozdje na vrh pod stiskalnico. Začeli so najdalje v grapi, zato sta hitela in sopihala neprestano kakor stroj. Kljub temu so ženske stale pri polnih škafih in grozdi, da jima stečejo hlače, če ne bosta hitreje nosila.

»Samo poskusite, če se ne bojite moških hlač!« jih je dražil Nace. Blažek pa jih je jezil in si začel popravljati hlače, ko so mu nazipavale v brento.

»Boš videl Blažek, kaj se ti bo zgodilo! Samo ne izzivaj!« so ga dražile ženske.

»Brenta! Brenta!« se je glasilo neprestano. Naposled si je oprtala še Nanika brento in začela nositi. Z Blažkom sta hodila skupaj in zarezovala številno brent na rovaš.

Proti večeru je pričelo gosto pršiti. Lovica se je razmočila in se začela pri-

jemati nog. Čevlji so postajali težki in polzelo je. Človek, ki te rumene zemlje ni vajen, ni varen niti enega koraka. Ženskam so se zmočili robci, da so se oprile las in čez glavo so vrgle zgučljene predpasnike. No, saj bo kinalu konec! Še zadnje vrste so vlekli proti vrhu. Kljub gostejšemu in mrzlemu dežju niso nehale.

»Zadnjih trsov ne smemo pustiti!« Roke so hitreje segale v trsje, razgrebale listje in upognjena telesa so se le redko zravnila.

Ko so prišle na vrh do zadnjega trsa, so mu odrezale nekaj listnih ploškev, na pečlje pa natikale lepe rumene jagode, češ tudi on mora poskušati, kakšno je rodil.

»Križ božji!« je zastokala najstarej-

ša ženska, ko se je zravnila, ker jo je močno zasekalo v križu.

V mokre prste jih je zeblo, da so dihale vanje toplo sapo. Z robcev jim je tekla voda po hrbtu, da so nekatere premočile in so jim v vetru šklepetali zobje. V travo so si brisale čevlje, ki so bili vsi blatni, da bi v hiši preveč ne umazale poda. Pobrale so škafe, se še enkrat ozrle po praznem trsu in odšle v hišo k peči, da se posušijo. Veter, ki je zapihal od strani Pohorja, je obračal napol rumeno listje, ga trgal in nosil kdo ve kam. Na bregu se je zganil sanjavi klopotec ter počasi in zamolklo tolkel po mokri kostanjevi deski: »Klop, klop!« Ves dan je molčal. Za konec se je zganil in zapel trsu kakor v slovo, ki je stalo kot oropano.

D A L J E

FRANCOSKA AKADEMIJA DELI SLAVO IN DENAR

Za pretekli Božič je ta stara kulturna ustanova podelila 230 književnih nagrad. »Večni« nje tajnik R. Doumic — več ni nje tajnik, preselil se je k očakom. Njegovo literarno poročilo je prečital A. Bellesort. Najdale se je pomulil pri nagradencu generalu Debeneju, čigar delo *Vojna in ljudje* (la Guerre et les hommes) bi morali poznati vsi Francozi, posebno če imajo v rokah usodo domovine. Ta general je S. VIII. 1918 pri Montdidieru zadal nasprotniku hud poraz. »Osmi avgust t. l. (pravi rajni Ludendorff v svojih Spominih) je dan žalosti za nemško vojsko.« — »Mnogo denarja ne morem zapustiti svojim številnim otrokom (pripominja general Debenej), toda zapustim jim lahko ta stavek.«

Če preletimo seznam velikih slovesnih nagrad, opazimo, da so od vsega početka pa do naših dni bili prozaiki znatno na boljšem ko pesniki. Med najuglednejšimi odlikovanci je le os Maurice Magre, nagrajen za celotno svoje pesniško in pisateljsko delovanje.

Palmo za roman so prisodili Guy de Pourtalèsu za čudežni roman (Pêche miraculeuse). Dos ej je s'ovel po Lisztovi in Chopinovi biografiji.

Brieuxova nagraja je pripadla Gabrielu Marcelu za skupno odsko delo kakor tudi za poslednjo učinkovito igro *Bodalo* (le Dard).

Prix Gobert je odnesel general Paul Avan za zgodovinski spis *L'Armée d'Afrique de 1830 à 1832*, slavospev francoski vojski, ki je domovini priložila Severno Afriko.

Paul Dimoff si je pri obli priznanje s svojim svetonem A Chéniera, obravljalega med revolucijo.

S polcelitvijo Néejevega zneska Ch. du Bosu je Akademija želela potegniti iz te-

me esej in esejist, med katere se častno uvršča Du Bos (končni s se sliši).

Prvič je šla med ljudi nova ustanova Henri Dunarest, namenjena začelniku med 20. in 30. letom, »da ga reši gmotnih skrbi«. Shranil jo je Thierry Maulnier zaradi svojih knjig o Nietzscheju in Racinu, kjer se družil mladostni zanos s starčevsko zrelostjo.

Vitetovo nagrado je eklatil E. Peisson za popis *Courrier de la Mer Blanche*: med vojno vozi tovorna ladja iz Marseille v Archange'sk. Malokdo zna tako podati morje s vsemi premenljivimi videzi in pogledi.

Calmann Lévyjeva postojanka je prisojila R. Bourget-Pailleuru za roman *Cesta v Berlin* (La Route à B.).

Paul Fiatova nagrada je določena za mladega avtorja med 30 in 40 leti. Spravila jo je gdčna J. Mareis za svoj prvi roman, čeprav še ni dosegla 30 pomladi (Tou l'or du monde). Med drugimi je Akademija povlekla izpolnjenega novo luč: goša Du Castel je objavila poklonitveno razpravo srelnjeveški pesnikinji »Ma grand'mère Christine de Pizans«. Ta »babica« je prav za prav praprapraprababica.

Ob tristoletnici Oida (1936) je nastalo več razmotrivanj o Cornéliu. Armand Le Corbeiller je našel milost v očeh Nesmrtnikov v knjigo Pierre C. intime. Nekaj priznanja je odpadlo na L. Rivalla Les débuts de C.

Poročevalce je v sklepni besedi osvrkal sorbonagarsko razvado, zahtevati od doktorskih tez tolikšen obseg: od gamih strupenic se ne viti več vodilna misel, vse potone v podrobnostih. Vrnimo se — svétuje — k neklatnim šegam: študije naj bodo kar se da kraje, kakor n. pr. svoje dni Ta nova o Lafoutainovih banah, Bouteuxova o Kontingencah prirodnih zakonov. Učen spis nič ne izgubi, ako je obenem umetniški.

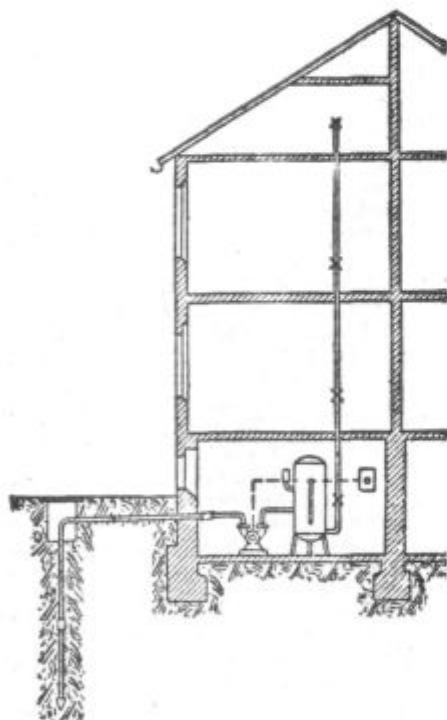
A. Dobeljak

TEHNIČNI OBZORNIK

DOMAČI VODOVOD

O dvizni sesaljški, ki more pričarati vodovod daleč stran od mestnega obzidja, je tehnični obzornik že poročal. Navzlic temu ne bo odveč, če bo tedanji člančič spopolnil in na podstavi slik pojasnil tehnično plat te najbolj gospodarstvene priprave. O njeni gospodarnosti pričuje namreč bolj ko kakršnikoli oris dejstvo, da dvigne v njej vzgrajena »centrifugalna sesaljška«, če jo žene elektromotor z učinkom $\frac{1}{2}$ kilowata, v uri 1200 litrov vode 20 m visoko. Dvakrat večja sesaljška pa dvigne pri porabi dvakrat večje električne energije dvakrat večjo množino vode kar trideset metrov visoko.

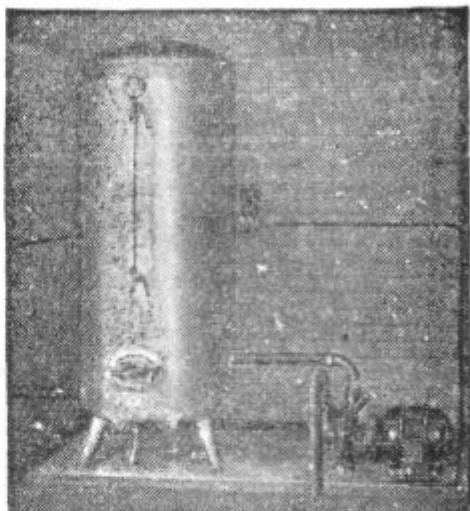
Sesalno napravo za domači vodovod je mogoče namestiti v majhnem kletnem prostoru, odkoder sesa vodo iz vodnjaka ali zbiralca, ki leži kjerkoli v bližini hiše.

Sl. 1.

Voda, ki jo črpa »sredobežnica«, stisne k ta skozi kratko in debelo cev v precej za jeten kotel s prostornino najmanj 300 litrov (Glej shematsko risbo naše slike!) V zgornjem delu kotla je zrak. Čim več vode pritisne črpalka v kotel, tem bolj se zrak v kotlu stisne. Ko doseže pritisk zraka neko določeno vrednost, premakne bat, ki je preko vzvodovja združen s stikalom in izključi električen motor. Če sesaljška stisnjen zrak pa opravi več, tega še drugačno delo; tlačí namreč vodo po cevnem omrežju do vodovodnih pip.

Spričo dejstva, da uporabljajo starejše naprave kakor tudi večji vodovodi »zbiralce«, ki leže ali pod streho ali na zvišjih krajih, bi mogel kdo misliti, da »stlačni kotel« odveč. Že zgolj to, da ostane voda v kletnem prostoru poleti mrzla in pozimi topla in da je torej zamrznenje

Sl. 2.

vode izključeno, bi govorilo kotlu v prid. Poleg tega ima zbiralec nadomeščujoči kotel še drugo važno nalogo. Skrbi namreč za primerno vključitev motorja. Motor bi se precej naglo pokvaril, ko bi ga vsaka najmanjša uporaba vodovoda pognala. Da se to ne dogaja, skrbi stikalo, ki vključi tok šele tedaj, ko pade tlak v kotlu za dokajšnjo vrednost, to se pravi, ko je prej iztekla iz kotla dokajšnja množina vode.

Razen kotla, ocevja in stikala opazimo na naših slikah še varnostno stikalo za motor, ki je stalno vključeno in varuje napravo pred slehernim večjim električnim sunkom na pr. pred strelo.

Ker porabi orisan samodelni vodovod toliko električne energije ko navaden likalnik ga moremo priključiti na navaden stenski natikalec. (tma)

Podjeten newyorški zdravnik je kupil nekaj prometnih letal in jih preuredil v leteče hiše za sončne kopeli. Kabine letal so zgradili iz tvarine, ki propušča ultravijolčne žarke. Trdne stene ločijo letalovo notranjostino v osem oddekov. V nje nalože po osem bolnikov ter se dvignejo z njimi 2000 do 4000 m visoko. Tu ostanejo približno 10 minut. Najmodernejši izmed današnjih zdravnikov namreč trdi, da učinkuje tako v Atnska kope: na človeka tako kot dveurno sončenje na zemlji. Za mentaliteto Američanov pa je anščno še dejstvo, da so letala že za nekaj mesecev naprej zasledena. Zaradi tega bo zdravnik še letos zvečal svoje zračno ladjevje.

PRAZGODOVINSKO M E S T O

Maiden Castle — po naše Deviški grad ali Devin — je prazgodovinsko mesto obdano z močnimi utrdбами blizu Dorchestera. Večjega ni na Angleškem in do lani niso vedeli, kdo ve koliko o njem. Dr. Wheeler pa je s pomočjo Britanske arheološke družbe deloma rekonstruiral zgodovino skrivnostne aglomeracije.

Ozidje Maiden Castla, eliptične oblike, ima 9 km v obsegu in teče po griču, nad sosedno ravnico. Najprej se spoznala, da je bil vzhodni del ozidja obkrožen v kamni dobi, kakih 15 stoletij pred zgradbo mesta samega. To prvo mesto je bilo zavarovano z vodni in nasipom; tu so našli lončeno posodo in kamnito orodje. Vas je morala biti dolgo opuščena, nato so prišli drugi ljudje — od severa in iz Francije kakor kaže lončenina in orodje — so se nastanili na istem kraju ter ustanovili ondi naselbino, ki jo je ščitil prsteni okop in širok jarek. Zdaj so izrebli vrata, obdana z zamotanim sestavom ograd.

V III. stol. pred našim štetjem se je naselbina povečala in zunanji pretega opasa se je postavil nov oklep, močnejši, širši in višji od prvega. Ta zgrajba razodeva apretnežno umetnost, kajti zemeljski nasip je ojačen z zidovi, čigar apnenčaste črke so graditelji dobili v kamnolomih oddaljenih 4 km. Hkratu so vrata podvojili na zapadu napravili železna in rovi steh vhodov so bili zavarovani s krpikimi zidovi. Kaznih krona je bila iz apnenčevih balvanov.

Najosled so prisilili Rimljani in po vsem videzu so prebivalci tedaj opustili svojo domačijo. Rimljani so predelali obojna vrata in postavili eredi trinajste bram božji, kamor je držal tlakovani pohod. Po katerem so nabrali dosti podkev in novcev iz rimske dobe. Maiden Castle ne vsebuje nobenih znamenj obljudenosti po IV stol. našega stletja. Mesto je doseglo kukorose zdi, višek razvoja v III. stol. pred Kristom. Iz tega časa so najdena bivališča z zidovi od molašnih balvanov (molea = siv, drobnozrnat neščene), po katerih so izkonalni obli sledov. V isto dobo pripadajo peči železki (suvalnice pri tkanju) grebeni za graščanje volne, osti za konja in puščice, igle, napsnice (broše) in drugi predmeti od kova ali od kamena, kakršnih so našli mnogo in dobro ohranjenih.

Sodeč po številu stanovačev, cenijo stovilo duš v Maiden Castlu na 6000. V svojih dobi je imel Deviški grad sorazmerno tak pomen kakor danes Birmingham s svojimi 900.000 prebivalci v Angliji. A.

V BORBI Z JETIKO

Pokoini pr-dsednik T. G. Masaryk je ob novem letu 1919 rodal javno izjavo: »Bili so dr. meni zdravniki in so mi povedali, kak razmah je vzela tuberkuloza po vojni. Boriti se bomo z vsemi sredstvi proti tej boleznii in proti vsem drugim ljudskim

libamc. In Masaryk ni samo govoril, njegovim besedam so sledila dejanja. o katarih poroča zadnja številka »Dela protituberkulozi«, ki vsebuje med drugim tudi lep ohranjen »Krvaveč križanotemec (dr. Fr. Smerdu). Informativno poročilo o organizaciji borte s tuberkulozo na Madžarskem (dr. T. Furlan, ki je prispeval še zanimiv članek o poizkusih zdravnikov na samih sebi ter o protituberkulozni borbi v Italiji). »Delo proti tuberkulozi«, ki bi ga morali po Masarykovem vzgledu podpirati vsi, je pač najcenejša slovenska revija, saj stane celoletno samo din 10. Naroča se pri upravi na Golniku.

KNJIGE IN REVIIJE

Uredništvo je prejelo:

ZVONCEK, leto XXXIX, št. 1. Z novim letnikom je prejel priljubljeni mesečnik za mladino v lasti novega konzorcija, ki ga je namenil predvsem našim otrokom izven ožje domovine. Že zato zasluži lat podporo vseh narodnih Slovencev. Izmed pestre vsebine nove številke omenjamo Rubinovo pesmco »Zvonček singlisa«, prispevek D. Ravljana »Zelci bi bili strojevoje«, M. Gradnika »Jurčkov konjček«, E. Gangla »Belokrajski prv. decembra« in več božičnih črtic (L. Zupanc, V. Btenc). Številka vsebuje dalje svetovnočno skladbo J. Pavčiča in dr. Lahova kramljanje o tatku Masaryku. Ilustracije sta prispevala Fr. Podreka in M. Šubic. »Zvonček urejuje dr. P. Karlin. Naroča se pri upravi v Ljubljani, Krajkovski nasip 22, ter stane letno samo 30 din.

RAZORI, I. VI, št. 4. Poleg nadaljevanj vsebuje ta številka lep Golarjev prispevek »Metka pri polnočni maši«. Stare božične navade v Ukrajini, Vojaški upor v Emoni, Slikarja Janca in Jurij Subic I. dr. Številka je okusno ilustrirana. List, ki je namenjen učencem meščanskih in nižjih srednjih šol, se naroča v Ljubljani, Gregorčičeva 23. Letna naročnina din 30.

IZ FILMSKEGA SVETA

MIŠKA MIKI

Vsak količjak reden obiskovalec kinematografa pozna miško Miki, po nemško Mickeymaus, v angleškem izvirniku Mickey Mouse. Njen izumitelj Walt Disney izdaja v Londonu in Glasgowu pri tvrdki William Collins Sonu celo vrsto knjig:

Miška pripoveduje pravljice, Miška v gosteh pri vilinski kraljici (Mickey Mouse and Mothe Goose), M. pri palčkih (M. M. in Pigmy Land). Ljubko osebito izrablja cela industrija, zato skuša biti povsod zaven. To je pač usojeno lepoti na svetu, da mora dajati tantieme. Njeno bistvo je: commedia dell' arte presajena v živalsko carstvo. Krava predstavlja gospo, pes gospoda vsaka žival zastopa neki glasn tip in značaj. Kritika posebno hvali krasoto jezika. Prevajalec bo to trd oreh Najlepša je knjiga o bivanju miške pri Liliputancih ali palčkih. Stric Miki se igra z miškinimi otroki viharno vožnjo po morju, škaf je ladja, stričko Miki — skrit pod preprogo — prevrne ladjo — pri tem mu pride navdih za bolj ali manj verjetno pripoved. Pri tem si gladi brado po mornarskem načinu, kakršen je njegovemu naročtu prirojen. K

FOTOAMATER

Moderni razvijalni papirji so edini, ki prihajajo danes v poštev za izdelovanje pozitivnih odtisov, kopij in povečav. Tako zvani »izkopirni papirji«
prejšnjih časov, ki so zahtevali dnevno luč za kopirni postopek, so se preživeli. Ne morejo se niti po trajnosti, niti po tonu, niti po enostavnosti postopka in po hitrosti dela primerjati s tem, kar dajejo razvijalni papirji. Zato naj amater dela izključno s temi. Upošteva pa naj nekatere njihove posebnosti.

Za kopiranje uporabljamo samo malo in srednje občutljive papirje v gradaciji, ki je primerna značaju našega negativa. To je: Normalni negativni zahtevajo papir normalne gradacije, tenki in plehki trd papir, kontrastni in trdi pa mehkega. Osvetlitev je treba uravnati tako, da se razvijanje ustavi samo od sebe po eni ali poldrugi minuti, kajti ton kopije je potem najlepší. Če se razvijanje ustavi prej, pomeni to, da smo premalo osvetlili in rezultat je prav tako slaba kopija, kakor če smo osvetlili preveč in dobiva kopija v razvijalcu še po eni ali poldrugi minuti ton. Razlike v normalnem času za razvijanje temeljijo v različnih posameznih fabrikatih, zato se je treba v tem pogledu ravnati po tovarniških navodilih. Seveda pa vplivajo na čas razvijanja tudi temperatura in sestava ter starost razvijalca. Zato velja kakor za izdelavo dobrih negativov tudi tukaj pravilo:

Pavla Henneberg: ZIMA V PARKU
(radiranka)

Uporabljalj stalno isto vrsto tvoriva, isti, za papir preizkušeni razvijalec, ki naj ne bo prestar, in isto temperaturo 18 do 19 stopinj Celzija. Kopirno delo ti postane potem kmalu mehanična spretnost z jamstvom za najboljši uspeh.

Ustaljevanje in izpiranje kopirnih papirjev je isto kakor za smetalno tvorivo, samo da je bolje, če vzamemo bolj razredčen ustaljevalec (n. pr. 125 g fiksnega natrija in 13 g kalijevega metabisulfita v litru vode) in da izpiramo dalj časa v tekoči vodi (oziroma izpiralno vodo večkrat menjamo). Med razvijalno in nadaljnimi mokrimi procedurami ni dobro šariti s prsti po papirju, ker dobimo kmalu kakšne rumene ali rjave lise in maroge nanj. Pameten amater prijema papir s pinceto.

Dandanašnji amater dela z manjšimi formati do 6,5 x 9 cm, zato je popolnoma zgrešeno, če uporablja za kopije motne ali pa celo hrapave površine, ki podrobnosti zakrivajo. Primerni so za to delo polmotni ali pa sijajni papirji.

Kar smo povedali o kopiranju velja v glavnem tudi za povečevanje, samo da uporabljamo tu srednje in najbolj občutljive papirje. Zadnji se razvijajo v normalnih okoliščinah do konca po dveh do treh minutah. Osvetlitev moramo čim točneje določiti že zato, ker je plahta povečevalnega papirja dražja nego mala kopija. Če nečemo žrtvovati nekaj denarja za osvetlitveno tabelo ali še popolnejši svetlomer za povečevanje, tedaj naj nam postane načelo vsaj to, da razrežemo iz vsakega zavitka papirja en list v nepremajhne kose in napravimo pred vsako povečavo na ves format nanje dve ali tri poskusne osvetlitve z različnimi časi ter jih razvijamo in ustalimo. Učinek pri beli luči nam pokaže, katera izmed osvetlitev bi bila pravilna in v koliko je eventualno potrebno, da vzamemo krajši, daljši ali kakšen srednji čas osvetlitve. K. K.

FOTOKLUB LJUBLJANA: V petek 7. jan. občni zbor! Zamudniki naj dotlej poravnajo svoje obveznosti! — V torek 4. jan. zadnja odborova seja. — V sredo 5. jan. večer začeti članski tečaji.

FOTOGRAFSKO PREDAVANJE V LITJI. Litjske amaterje in ostalo občinstvo opozarjamo na skopično predavanje, ki ga bo imel član ljubljanskega fotokluba Karlo Kocjančič prihodnji teden v dvorani na Stavbah.

»DER SATRAP«, priljubljeni mesečnik prijateljev fotografske umetnosti, ki ga izdaja tvrdka Voigtländer, je izšel v novem letniku, kakor smo napovedali, v izpopolnjeni, večji obliki, ki daje pred vsem možnost za lepšo razporeditev priznane dobrega slikovnega materiala, s katerim se je »Satrape« vedno odlikoval. Navzlic temu in navzlic bogatejši vsebini pa je cenelji nego prej, tako da ga moremo v polni meri priporočiti.

Vsak človek, ki se iz strahu izmika kritiki, postane bedak. Kar občudujem na Napoleonu in Cezarju, je to, da sta kot gospodarja sveta dolgo ohranila svojo zdravo človeško pamet. André Maurois

Mnoge ljudi časte samo zato, da dražijo druge.

ZA LJUBITELJE CVETLIC

Cvetlice v januarju

Ne pozabi obiskati tu in tam rastlin, ki si jih za zimo spravil v klet. Če je zrak zunaj za nekouko ur nad ničlo tedaj okna kleti mirno odpri, da pride nekaj svežega zraka vanjo. Ob tem obisku odstrani z nožem tudi vse gnijoče in posušene dele na rastlinah. Rastline naj imajo pozimi v kleti mir, zato jim le nekotikokrat v vsakih teh mesecih privoščiti nekaj vode. Suha kakor prah naj njihova zemlja seveda ne po-

stane. Samo agapanthus, amaris in nekatere druge rastline naj ne dobe pozimi nič vode. Če pa pričnejo iz listja klivije ali iz debele čebule amarilisa poganjati cvetni popki, tedaj spravi ti rastline v stanovanjsko sobo k oknu in tu redno spet zalivaj, da se cveti čim prej odpro. Vse rastline ki poganjajo mehke, zelisne poganjke, predvsem torej fuksije in pelargonije, imajo hudo hrepenenje po svetlobi. Pogretno dobe že v januarju voljo do rasti in če ne stojte blizu okna, tedaj jim postajajo novi poganjki čedalje daljši v poželenju, da bi ujeli kakšen sončni žarek. S tem: tankimi poganjki pozneje ne veš kaj početi. Zato obreži te rastline v-aj do konca januarja toliko, da osanejo poganjki prejšnjega leta le na polovico. Razen tega izreži gladko vse poganjke ob njihovem telesu, ki stojte pregosto in ki so zato slabotni.

Tudi tam, kjer si shranil svoje sadje ali simeko zelenjavo, moraš zdaj pa zdaj odstraniti vse gnilo in bolno. Tuji za te zakore je dobro, da jim pripustiš malo svežega zraka skozi odprta okna, če zunaj ni mraza.

Če ni previsokega snega in hudega mraza, tedaj lahko porežeš drevesa in okrasno grmovje na svojem vrtu. Predvsem je po-

trebno, da odrežeš toliko vejevja, da ne bo pregosto. Kajti vsi škodljivci in vse bolezni, ki hočejo škodovati našemu vrtu, se skrivajo najlažje v gostem vejevju. S prirca-njem okrasnih grmov d-sežeš, da se bodo njih telesa okrepila in pravilneje gradila in da bodo razvila nove cvetne poganjke. A lesovja, ki se razcvete v zgodnjem pomladnem času, kakor španski bezeg, forz-tijo, rdeče grozličje itd., v cvetnih poganjkih ne smeš obrezovati sedaj, temveč storiti to pozneje, ko ocvete. Kajti svoje cvetne popke je storilo že v jeseni. V dnevih brez mraza svoj vrt lahko pogno-jiš in prekoplješ, če jeseni nisi prišel do tega. Kadar blesti vrtno vejevje v zimskem soncu od snega in je ta sneg debel, pojdi in ga otresi z vej, čeprav ti bo žal, kajti veje se pod snežnim bremenom lahko pre-lomijo.

Za sadna drevesa, ki jih hočeš vsaditi spomladi, pripraviš, čim zemlja ni zmrz-njena, jame. Te jame morajo biti vsaj štir-jaški meter široke in 60 do 80 cm globoke. Izkopano zemljo pomešaš zad-sno z dobrim kompostom in jama spet napolniš tako, da bo nje površina 10 cm nad tlemi.

PRAKTIČNE NOVOTE

Dve žarnici v isti hruški

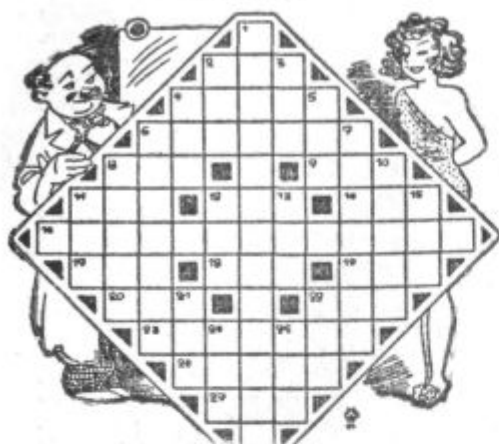
Varčnost glede luči gre večinoma na račun vida. Račun za razsvetljavo naj bo čim manjši — zato pa se pri delu zadovoljujemo z žarnico manjše svetlobnosti, zavoljo katere nam trpi vid, in ki bi zadostovala le za splošno razsvetljavo, nikakor pa ne za posebna dela. Nova dvojna žarnica, ki združuje dva različna žarilna kroga v isti hruški, je primerna za našo željo po varč-

nosti, kakor tudi za našo željo, da bi si pri delu ne kvarili oči. Oba žarilna kroga te dvojne žarnice delujeta po preprostem pritisku na vzmet v vzočju žarnice. En žarilni krog daje svetlobo približno 40 vatov, če si želimo za branje, fino vezilno ali drugo podobno delo za nekaj časa močnejše luči, pa zadostuje da žarnico malo zavrtimo in že se zasveti tudi drugi krog. Če jo zavrtimo nazaj, spet ugasne. Lahko pa uporabljamo tudi oba žarilna kroga zaporedoma in potem nam žarnica gori dvakrat tako dolgo kakor običajna žarnica, s čimer si prihranimo strošek za drugo žarnico. Žarnica gori, če sta vključena oba kroga, 2000 ur. Dobiti jo je v različnih svetlobnostih od 2 X 25 do 2 X 100 vatov.

K R I Ž A N K A

Pinguis

Vodoravno: 1. medmet in veznik, 2. osebni zaimek ž. sp., 4. pretekli deležnik glagola vržem, 6. meni (grško in francosko, tudi plemo v Indokinii) + franc. mesto 15 km sev. od Clermont-Ferranda, 8. delež. sestavina celote, 9. črnuh, ki rije po zemlji, 11. krog, koločar (tudi mačja zver), 12. koroška krajina, 14. ožel, vogal (tudi veznik v pomenu kakor), 16. medmet + mama + krmim + njo, 17. baker, denar (lat. odtod naš erar), 18. domača perotnina, ki je otele Rim in spremljala sv. Martina, 19. okrnjena kabala, 20. shramba pri obleki, 22. bodica na veli, 23. slabo (v franc. sestavljenkah, ali malo v gorenjski izreki + (zaj) zdirjam (lat. od glagola ruo), 26. kraj ob Sveti Gori pri Gorici, 27. permutacija ali pretvorba besede slanc.

Navpik: 1. vaznik + nelepo + velevnik glagola podrgniti, 2. ruši (srbohrv.), 3. vedno (grško), 4. rezano moško govedo, 5. del oboda pri krogu, strelna orožja, 6. nekaj mesa + semkaj, 7. malobesedna, nacrtiljuda + ladijski konec, 8. zloglasen razbojnik. čigar ime spominja dima, 10. priimek slov. pesnika, politika in poslanca Lovra (1827-70), 11. železov oksid, odtod srbohr. izraz rdjav, 12. oslovski glas, 13. kratica za naš tdnik, 15. tjakaj, 21. eden najdaljših otokov v Planinskem kanalu, znan po jugoslovanskem parmezanu, 22. južna izreka franc. mesta in pokrajine Tarna, 24. časovnik, časomer, 25. pol' podvojenega imena med Ital. Somalijo in Abesinijo, kjer je l. 1934 nastal povod za pohod v negošovino.

— Opomba. Srednja pokončna vrsta se čita enako v obe smeri, tako tudi sročnja vodoravna ter vse širi stranice v kvadratu

podanega s točkami 6), 7), 25).

Rešitve je treba poslati najkasneje v enim tednu. Razpisana je ena nagrada v obliki slovenske knjige.

Z A B I S T R E G L A V E

Rešitev k št. 361

(Enajet bratov)

Zmagal je verjetno tisti brat, ki si je izbral število 7, kajti število je med vsemi mogočimi kombinacijami števil največje.

Rešitev k št. 362

(Brzi vlak in osebni vlak)

Z brzino 45 km, kajti na normalno obratujoči železniški progi se mora vlak, ki naj ga drug prehití, na kakšnem izogibalšču ali postaji ustaviti.

Rešitev k št. 363

(Naloga z ulomki)

Rešitev je ved. n pr.: $9/12$ plus $5/34$ plus $7/68$, ali $21/84$ plus $9/63$ plus $5/7$, ali $21/48$ plus $9/36$ plus $5/9$, ali $19/76$ plus $4/32$ plus $5/8$ i. t. d.

Rešitev k št. 364

(Nesreča?)

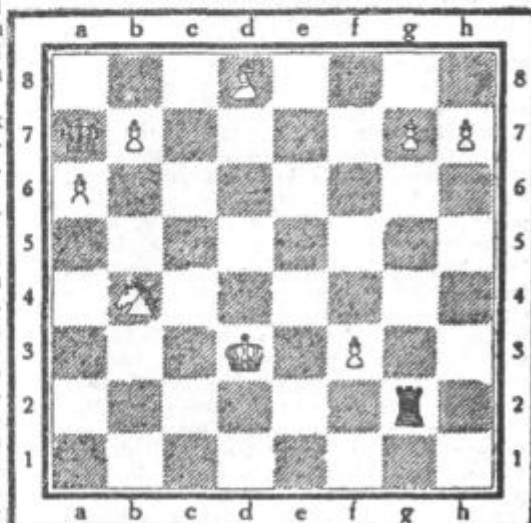
Nesreče ni bilo. Mladí mož je plaval med plimo na odprto morje in je prišel na drugem mestu spet na kopno.

PROBLEM 227

A. W. Mongrédien

»Deutsche Schachblätter« št. 19, 1937.

Mat v treh potezah

UREDNIK IVAN PODRZAJ — TELEFON št. 3126 — UREDNIŠTVO NACELNO NE VRAČA ROKOPISOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIBNIKAR — TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI. PREDSTAVNIK FRAN JERAN. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflijeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4,— po razpisalnih dostavljeno Din 5.—